

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

Prof. dr Andrzej ZOLL

00-090 Warszawa
Al. Solidarności 77

Tel. centr. 551 77 00
Fax 827 64 53

Warszawa, 11 czerwca 2002 r.

35583

RPO-411198-III/02/LN

Pan
prof. dr Jerzy Hausner
Minister Pracy
i Polityki Społecznej

Szanowny Panie Ministrze,

Z dniem 1 stycznia br. przepisami ustawy z dnia 17 grudnia 2001 r. o zmianie ustawy o funduszu alimentacyjnym, ustawy o zasiłkach rodzinnych, pielęgnacyjnych i wychowawczych i ustawy o świadczeniach z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (Dz. U. Nr 154, poz. 1791) zmienione zostały zasady dokumentowania prawa do zasiłku rodzinnego, zasiłku wychowawczego oraz świadczeń z funduszu alimentacyjnego. Uprawnienia do zasiłków i świadczeń dokumentuje się zaświadczeniami, głównie urzędu skarbowego, które zastąpiły dotychczasowe oświadczenia zainteresowanych o wysokości dochodów rodziny.

Wprowadzenie tych zmian zasługuje na krytyczną ocenę zarówno od strony merytorycznej, jak i organizacyjnej .

W dniu 16 kwietnia zostały wydane dwa rozporządzenia wykonawcze, które określiły m. in. wzory odpowiednich dokumentów, niezbędnych do ustalenia uprawnień do zasiłków i świadczeń na nowy okres, przypadający od 1 czerwca br. do końca maja 2003 r. Rozporządzenia weszły w życie z dniem ogłoszenia, a więc z dniem 2 maja br.

Od pierwszych dni maja do chwili obecnej w korytarzach urzędów skarbowych stoją tłumy ludzi, oczekujących w długich kolejkach na wydanie zaświadczeń o dochodach. Wydaje się, że urzędy skarbowe nie zostały przygotowane do przeprowadzenia operacji tej skali, a ponadto urzędy te nie są w stanie załatwić sprawy od ręki, a nawet w terminie siedmiu dni, o którym mowa w art. 217 kpa. Wśród ubiegających się o świadczenia znajduje się duża grupa osób, które albo nie złożyły

deklaracji podatkowej, albo też popełniły w niej błędy, wymagające sprostowania w postępowaniu wyjaśniającym.

W mojej opinii odwołanie się do dochodu w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych przy badaniu sytuacji materialnej rodziny nie znajduje uzasadnienia. Ochrona interesu publicznego, polegająca na wprowadzeniu zabezpieczeń przed nadużyciami przy korzystaniu z określonego rodzaju świadczeń może być dokonana poprzez przyjęcie innych rozwiązań. Być może wystarczające byłoby przyjęcie w tym zakresie regulacji podobnych do unormowań, zawartych w ustawie z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych (Dz. U. Nr 71, poz. 734).

W świetle przepisów tej ustawy dodatek mieszkaniowy przyznaje się na podstawie wniosku osoby uprawnionej, do którego dołącza się deklarację o dochodach gospodarstwa domowego. Właściwy organ może odmówić przyznania tego dodatku, jeżeli w wyniku przeprowadzenia wywiadu środowiskowego ustali, że występuje rażąca dysproporcja między niskimi dochodami wykazanymi w złożonej deklaracji a faktycznym stanem majątkowym wnioskodawcy, nieuzasadniająca przyznanie takiej pomocy finansowej. Ponadto przepisy ustawy dopuszczają możliwość zwrotu nienależnie przyznanych kwot w podwójnej wysokości, przy czym należności te wraz z odsetkami i kosztami egzekucyjnymi podlegają przymusowemu ściąganiu w trybie postępowania egzekucyjnego w administracji.

Brak możliwości zweryfikowania rzeczywistych dochodów osób prowadzących działalność gospodarczą opodatkowanych zryczałtowanym podatkiem dochodowym spowodował, że w nowych regulacjach ustawy o zasiłkach rodzinnych, pielęgnacyjnych i wychowawczych utrzymano rozwiązanie, uznane przez Trybunał Konstytucyjny za niekonstytucyjne. Problem ten stanowi przedmiot mojego odrębnego wystąpienia do Pana Ministra.

Z tych samych powodów na krytyczną ocenę zasługują również zmienione zasady ustalania dochodu rodziny przy ubieganiu się o świadczenia pieniężne z pomocy społecznej, które w odniesieniu do osób prowadzących działalność gospodarczą i osób z nimi współpracujących wprowadzają dodatkowy wymóg potwierdzenia oświadczenia o dochodach rodziny przez urząd skarbowy.

Działając na podstawie art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2001 r. Nr 14, poz. 147) zwracam się do Pana Ministra z uprzejmą prośbą o zajęcie stanowiska wobec przedstawionych problemów.

Z wyrazami szacunku

/-/